

Priekšlikumi prioritātēm demogrāfiskās situācijas uzlabošanai

11.08.2011.

Galvenās izvirzītās prioritātes

- Finansiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem
- Nodokļu politikas maiņa
- Mājokļa pieejamība
- Pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamība
- Atbalsta pasākumi vecākiem, kamēr bērni izglītojas
- Reproductīvās veselības atbalsta pasākumi
- Vardarbības ģimenē mazināšana

Finansiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem I

Risinājumi:

1. Saglabāt pašlaik spēkā esošā ģimenes valsts pabalsta sistēmu un ar 2015.gadu atjaunot diferencēto ģimenes valsts pabalsta sistēmu (par otro bērnu 2 reizes lielāks, par trešo un nākamajiem bērniem – 3 reizes lielāks).

Izdevumi ģimenes valsts pabalsta izmaksai 2011.gadā – 34 200 392 LVL, 2012.gadā – 33 948 864 LVL, 2013.gadā – 33 663 648 LVL, 2014.gadā – 33 589 632 LVL

Finansiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem II

Risinājumi:

2. No 2012.gada 1.janvāra palielināt ģimenes valsts pabalsta apmēru daudz bērnu ģimenēm, nosakot to 20 LVL apmērā par katru bērnu. Vienlaikus no nākamajiem gadiem ieviest šī pabalsta diferencēšanu, nosakot, ka 2013.gadā pabalsts apmērs tiek noteikts 30 lati par katru daudz bērnu ģimenē esošu bērnu, 2014. gadā – 40 lati, 2015.gadā 50 lati.

2011.gada pirmajā pusgadā valstī bija aptuveni 36 tūkstoši daudz bērnu ģimeņu. Saņēmēju skaits (bērni) aptuveni 53000.

Papildus līdzekļi, kas nepieciešami budžetā 2012. gadā – **7 632 000 LVL** ar nosacījumu, ka pabalstu saņem tikai tās ģimenes, kurās vismaz 3 bērni ir nepilngadīgi.

Ja pabalstu attiecinātu uz ģimenēm, kurās ir trīs un vairāk bērni, bet mazāk par trim ir pilngadīgi, tad saņēmēju skaits būtu 98 000 (<5% no kopējā iedz. sk.) un budžeta izdevumi būtu 14 112 000 LVL

Finansiālais atbalsts ģimenēm ar bērniem III

Risinājumi:

3. Vecāku pabalsta sistēmas pārskatīšana:

3.1. Atcelt valsts sociālo pabalstu griestus;

3.2. Noteikt vecāku pabalstu 70% apmērā no abu vecāku iemaksu algas vidējā aritmētiskā.

3.3. Pagarināt vecāku pabalsta izmaksas laiku līdz 2 gadiem.

Priekšlikums, lai neradītu papildus valsts budžeta līdzekļu izdevumus, noteikt vecāku pabalsta izmaksu proporcionālu sadalījumu – pirmajā gadā tiek izmaksāti 40% no piešķirtā pabalsta apmēra, otrajā gadā – 30%).

Nodokļu politikas maiņa I

Risinājums:

1. Paaugstināt IIN atvieglojuma apmēru par apgādībā esošiem bērniem

Ja paaugstina IIN atvieglojumus par apgādībā esošu personu vismaz **līdz 50 % no minimālās darba algas**, nepieciešami papildus ~ **30 milj.latu** (pašvaldību budžets - 24.1 milj.latu, valsts budžets - 5.9 milj.latu).

Ieviešot IIN progresīvo likmi par apgādībā esošām personām – nepieciešams papildus ~ **60 milj.latu**

Nodokļu politikas maiņa II

Risinājums:

2. Ieviest NIN atlaides daudz bērnu ģimenēm 50% apmērā, rēķinot mājokli 20 m² uz 1 ģimenes locekli.

3. Dubultot IIN atmaksas apmēru ar izglītību un medicīnu saistīto izdevumu kompensēšanai.

4. Ieviest principu, ka ģimenēm ar 3 bērniem līdz 500 LVL lielas bruto darba algas nav jāmaksā IIN, ģimenēm ar 4 bērniem līdz 700 LVL un ģimenēm ar 5 un vairāk bērniem līdz 900 LVL.

2011.gada pirmajā pusgadā valstī bija aptuveni 36 tūkstoši daudz bērnu ģimeņu.

Mājokļa pieejamība I

Risinājumi:

1. Paredzēt daļu no valsts un pašvaldību ieņēmumiem (kas iegūti no IIN), novirzīt valsts atbalsta sniegšanai ģimenēm ar bērniem mājokļa pieejamības un kvalitātes veicināšanai.

Nepieciešamais finansējums gadā no valsts un pašvaldību budžeta – 7 788 297 LVL gadā (*pēc 2010.gada iekasētā IIN*)

2. Sniegt atbalstu daudzdzīvokļu īpašniekiem daudzdzīvokļu māju renovācijai.

Pašlaik piesaistīti ERAF līdzekļi, valstij jānodrošina līdzfinansējums, kura atlikums uz 2011.gada 6.jūliju bija 21 990 000 LVL liels

Mājokļa pieejamība II

Risinājumi:

3. Īstenot pasākumu kompleksu dzīvojamā fonda palielināšanai pašvaldību teritorijās un esošās pašvaldību palīdzības sistēmas dzīvokļa jautājumu risināšanā efektīvizēšanai.

Nepieciešamais finansējums mērķdotāciju piešķiršanai pašvaldībām mājokļu būvniecībai, renovācijai, rekonstrukcijai vai iegādei – aptuveni 5 000 000 LVL (gadā).

4. Atjaunot valsts atbalsta pasākumu, kreditējot ģimeņu ar bērnu mājokļa iegādi un pašvaldību piešķirto mājokļu pieejamība ģimenēm ar bērniem drošā vidē.

Pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamība I

Risinājumi:

1. Pedagogu darba samaksas nodrošināšana pēc finansēšanas principa „nauda seko skolēnam” attiecībā uz pirmsskolas izglītības iestādēm (arī līdz obligātajam izglītības vecumam)

Saskaņā ar IZM datiem 2010.gada nogalē rindā pirmsskolas izglītības iestādēs bija aptuveni 40 tūkst. bērni, no kuriem Rīgā - 19 753

Aprēķinātais papildu finansējums (milj., LVL) gadā no valsts budžeta – **LVL 20 686 895**

- 1) Bērnu skaits līdz obligātajam (5.g.v.) izglītības vecumam, kuriem „neseko nauda”- 44 763 (2010./2011.m.g.);
- 2) Bērnu skaits uz vienu pirmsskolas izglītības pedagogu – 9.

Pirmskolas izglītības iestāžu pieejamība II

Risinājumi:

2. Noteikt pašvaldībām pienākumu nodrošināt alternatīvas iespējas bērna pieskatīšanai (aukļu dienesti, pakalpojumu pirkšana no privātajiem bērnudārziem u.c.), ja nav iespējams bērnam nodrošināt vietu PII.

Saskaņā ar IZM datiem 2010.gada nogalē rindā pirmskolas izglītības iestādēs bija aptuveni 40 tūkst. bērni, no kuriem Rīgā -19 753

Papildus nepieciešams atvērt ~ 1 000 jaunas grupas.

Pašvaldībām nepieciešami papildus ~ 80 miljoni LVL. Papildus pedagogu darba algām nepieciešami vēl 26 miljoni LVL. Tādejādi kopā papildu nepieciešami **106 milj. LVL** (*ieguves veids - jāpalielina iedzīvotāju ienākuma nodokļa pašvaldību daļa*).

Atbalsta pasākumi vecākiem, kamēr bērni izglītojas I

Risinājumi:

1. Jānodrošina valsts pilnībā apmaksātas brīvpusdienas vismaz 1. – 4.klašu audzēkņiem.

Aptuvenās izmaksas, lai nodrošinātu skolēnu no 1.līdz 4.klasei ēdināšanu – **9 milj. latu gadā.** Aprēķinātais papildu finansējums (milj., LVL) gadā no valsts budžeta – 2012.gadā – Ls 8 772 168, 2013.gadā – Ls 9 131 452 un 2014.gadā – Ls 9 524 961.

- 1) Pusdienu cena vienam izglītojamam – LVL 0.80;
- 2) Katrā klašu grupā mācās vidēji 20 tūkstoši izglītojamo.

Izmaksas par visu 1.klases skolēnu ēdināšanas nodrošināšanu no valsts budžeta - 2 milj. 264 tūkst. gadā

Atbalsta pasākumi vecākiem, kamēr bērni izglītojas II

Risinājumi:

2. Jānodrošina normatīvajos aktos noteiktais nepieciešamais finansējums mācību literatūras iegādei

vai jānosaka jauns mācību līdzekļu minimums un valsts līdzfinansējums izglītojamajam skolēnam, veidojot sasaisti ar IIN attaisnotajiem izdevumiem par izglītību.

Aprēķinātais papildu finansējums (milj., LVL) gadā no valsts budžeta - **LVL 2 200 000**

Grāmatu un periodisko izdevumu iegādei pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu bibliotēkās (atbilstoši īstenojamai izglītības programmai) — **ne mazāk kā septiņi lati uz vienu izglītojamo un pedagogu** (2011.gadā piešķirtais finansējums – LVL 0.72);

Atbalsta pasākumi vecākiem, kamēr bērni izglītojas III

Risinājumi:

3. Vienreizējs ikgadējs pabalsts ģimenēm bērnu obligātās izglītības ieguvei (no 5 gadu vecuma – pirmsskolas izglītība – līdz pamatizglītības iegūšanai), kā mērķis ir kompensēt ģimeņu ikgadējos izdevumus (apgērbis, mācību piederumi, transports u.c.) bērnu obligātās izglītības ieguves nodrošināšanai

Aprēķinātais papildu finansējums (milj., LVL) gadā no valsts budžeta - LVL 21 192 000

Minimālā pabalsta lielums būtu nosakāms orientējoši (vidēji) LVL 100 gadā vienam bērnam.

Bērnu skaits: 5 un 6 gadīgie - 38 713; 1. - 9.klase - 173 212; kopā - 211 925.

Atbalsta pasākumi vecākiem, kamēr bērni izglītojas IV

Risinājumi:

4. Mācību grāmatu un kancelejas preču vienots valsts iepirkums.

5. Izveidot vienotu valsts un pašvaldības atbalsta sistēmu jaunajiem vecākiem, kas nodarbināti valsts un pašvaldību iestādēs, nosakot saīsinātu darba dienu vienam no strādājošajiem vecākiem bērnam līdz noteiktam vecumam, saglabājot pilnu darba samaksu.

Reproduktīvās veselības atbalsta pasākumi I

Risinājumi:

1. Ieviest neauglības ārstēšanas un atbalsta reprodukcijas metodes

Kopējās izmaksas ir atkarīgas no pāra diagnozes un no izvēlētās procedūras efektivitātes. Vidējās izmaksas vienam pārim sastāda ap 2 500 Ls.

Iespējamie varianti (dažas no plašāk izmantojamajām neauglības ārstēšanas un atbalsta reprodukcijas metodēm):

- Ginekoloģiskā laparoskopija: procedūras izmaksas: **ap 400Ls**. Efektivitāte: ap 15%
- IUI (vīra vai donora spermas inseminācija): 1 procedūras izmaksas: ap 200Ls. Efektivitāte: ap 15%. Vidēji nepieciešamais procedūru skaits: 4-5 (**kopumā Ls 800/1000**)
- IVF (ārpusķermeņa apaugļošana): 1 procedūras izmaksas: ap 800Ls. Efektivitāte: ap 35%. Vidēji nepieciešamais procedūru skaits: 3 (**kopumā Ls 2400**)
- ICSI (intracitoplazmātiskā spermatozoīda injekcija olšūnā): 1 procedūras izmaksas: ap 1000Ls. Efektivitāte: ap 35%. Vidēji nepieciešamais procedūru skaits: 3 (**kopumā Ls 3000**)

Reproduktīvās veselības atbalsta pasākumi II

Risinājumi:

2. Ieviest aborta prevencijas pasākumus:

- nodrošināt psihologa konsultāciju pieejamību sievietēm, kuras nolēmušas veikt abortu;
- izveidot jaunus ģimenes atbalsta krīzes centrus.

Reproduktīvās veselības atbalsta pasākumi III

Risinājumi:

3. Risināt neauglības problēmas (neauglīgo pāru reģistra izveide, apzināt neauglības cēloņus, veikt neauglības ārstēšanu, iekļaujot izdevumus par ārstēšanos fiziskās personas - iedzīvotāja ienākuma nodokļa maksātāja attaisnotajos izdevumos par ārstniecisko pakalpojumu izmantošanu).

4. Valsts obligātās veselības obligātās profilakses paplašināšana, sekmējot dzīvībai bīstamo saslimšanu diagnosticēšanu agrīnā stadijā, kad ir iespējama efektīva ārstēšana.

Vardarbības ģimenē mazināšana I

Risinājumi:

1. Ieviest sociālās rehabilitācijas pakalpojumus no vardarbības cietušām pilngadīgām personām (t.sk. no vardarbības cietušo bērnu, kuriem tiek sniegta rehabilitācija institūcijā, pilngadīgajiem pavadoņiem un no seksuālās vardarbības cietušajiem) un vardarbību veikušām personām, kuras nav probācijas dienesta klienti

Vardarbības veicēju rehabilitācijas programmas izstrāde, ieviešana un realizēšana (kopējais finansējums 12 000 latu).

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam sociālo rehabilitācijas programmu varmākām nepieciešams īstenot visā Latvijā no 2013.gada 1.janvāra

Programmas īstenošanas izmaksa visā Latvijā – aptuveni 30 tūkst latu gadā.

Vardarbības ģimenē mazināšana II

Risinājumi:

2. Nepieciešams izveidot speciālas atskurbšanas telpas Latvijā (iesākumā vismaz lielākajās reģionālajās pilsētās).

Preventīvo piespiedu pasākumu – aizliegumu tuvoties savai dzīvesvietai – īstenošanas rezultātā būtiski palielināsies to personu skaits, kuras tiks turētas šajās atšķirīgam mērķim paredzētajās policijas telpās, jo joprojām nebūs citu piemērotāku telpu, kur tās nogādāt līdz atskurbšanai.

Turklāt pašlaik, kad personas tiek turētas policijas struktūrvienību telpās izvietotajās īslaicīgās aizturēšanas vietās, neatbilst cilvēktiesību aizsardzības standartiem, kā dēļ valstij ilgtermiņā neizbēgami rodas izdevumi, kas saistīti ar kompensāciju izmaksām par morālo kaitējumu (*Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006. gada 4. augusta spriedums lietā „Kadiķis pret Latviju” atzīts, ka šīs telpas neatbilst Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas prasībām*).

Papildus viedokļi

Lai varētu īstenot politikas plānošanu un nepieciešamos aprēķinus, ir nepieciešams ieviest Latvijas valsts demogrāfisko rādītāju prognozes (izstrādāt varētu Centrālā statistikas pārvalde un demogrāfi). Pretējā gadījumā tiek izmantotas EUROSTAT demogrāfijas prognozes, kas ir pārāk optimistiskas un neatbilst reālai situācijai valstī.

Nepieciešama ilgtermiņa valsts politika, kas būtu vērsta uz ģimeņu vērtības stiprināšanu sabiedrībā, atbalsta pasākumu kompleksu noteikšanu ģimenēm ar bērniem, kā arī politiskās domas maiņu attiecībā uz valsts prioritātēm – ģimenēm ir jābūt vienai no pirmajām.

Nepieciešams paust skaidru viedokli par finansējuma iespējamību un tā piešķiršanu ģimeņu politikai no valsts un pašvaldību budžetiem.

Ieviest ģimenēm ar bērniem draudzīgāku nodokļu politiku un mērķētāku valsts pabalstu sistēmu, kas balstās uz nacionāla līmeņa budžeta sadales kritērijiem, atbilstoši kuriem nosaka minimālo nepieciešamo ilgspējīgas bērnu aprūpes izdevumu līmeni

Paldies!

Līviņa Līviņa
Bērnu un ģimenes politikas
departamenta direktore

